

Âşık Edebiyatı

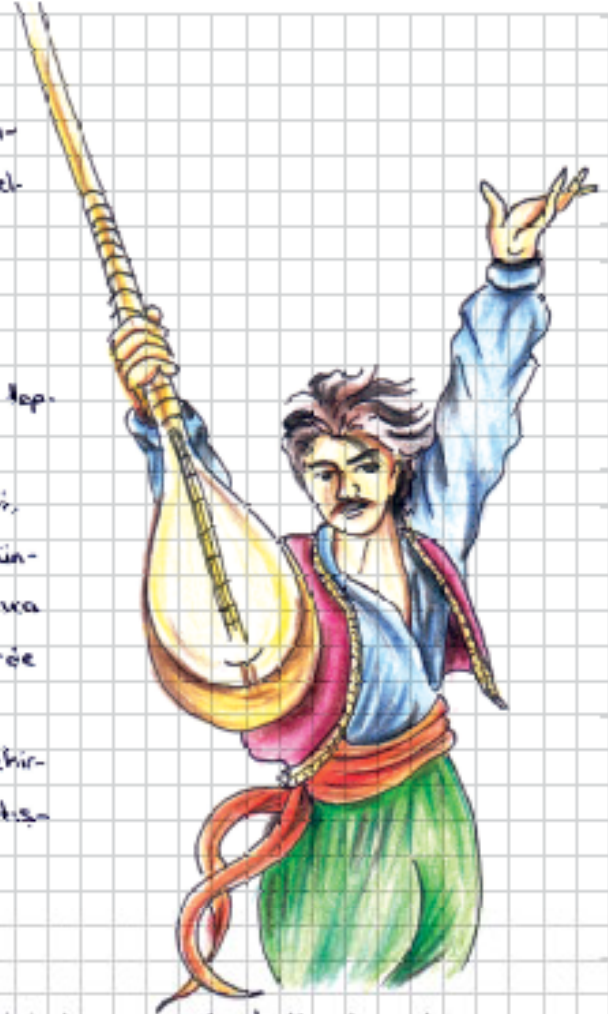
- ✓ Âşık adı verilen halk şairleri tarafından oluşturulmuştur. Âşıklar genellikle okuryazar değildirler.
- ✓ Çoğu âşık şiirlerini sesle şalıp söyler. Bu sözlü ürünler, "cönt" adı verilen el yazması defterlerde toplanmıştır.
- ✓ Bu destanlar başlılıkla kasma, mani, destan, türkü, ağıt ve ilahî gibi ürünleri içine alır. Başar zönklerde ayrıca hikâye, masal ve fıkrâ gibi ürünlerde bulunur.
- ✓ Âşıklar; köylerden, kasaba ve şehirlerden, bir de asker acaklarında yetişmiştir.

Âşık Edebiyatı Nazım Şekilleri

Kasma

- ♥ Halk edebiyatı nazım şekilleri içinde en çok kullanılan türdür.
- ♥ Genel olarak dörtlükler halinde 11'li hece ölçüsüyle söylenir. (6+5) ya da (4+4+3) duraklıdır.
- ♥ Son dörtlükte aşığın adı veya mahlası yer alır.
- ♥ Uyak düzeni abab, ccc'b, ddd'b... şeklindedir.
- ♥ Sevgi, doğa, türlü acılar, insanlık sevgisi, yigittik gibi konular işlenir.
- ♥ Kasmalar konuları bakımından kendi içinde adlandırılmıştır:

Güzelleme: Doğa güzelliklerini anlatan, aşk, öylem gibi konuları işleyen türdür. At, silah, kadın gibi sevilen varlıkları övmek için yazılan şiirlerdir.

Taşlama: Bir kimseyi yermek ya da toplumun bozuk yönlerini eleştirmek amacıyla yazılan şiirlerdir.

Koçaklama: Coşkun ve yiğitçe bir üslupla savaş ve dövüşleri anlatan, kahramanlık duygularını canlandıran şiirlerdir.

Ağıt: Bir kişinin ölümünden duyulan acı dile getirilir. Ağıtlar belli bir ezgiyle söylenir. Ağıtın İslamiyet öncesi Türk edebiyatındaki karşılığı sagudur. Divan edebiyatında da mersiye-ler ağır amaçlı söylenen şiirlerdir.

Semaî

- Hece ölçüsünün 8'li kalıbıyla söylenir; uyak düzeni koşmaya benzer.
- Dörtlük sayısı en az 3, en çok 5-6'dır.
- Kendine özgü bir ezgisi vardır.
- Koşmada işlenen temaların ve konuların hepsi semaide de kullanılır; aşk, sevgi, doğa, güzellik, ayrılık acıları ve ölüm...
- Semaînin koşmadan ayrılan yönleri; bestesi, ölçüsü ve dörtlük sayısıdır.
- Halk şiirinde aruzla söylenmiş semaîler de vardır.

Varsağı

- Halk edebiyatının çok yaygın olmayan bir nazım şeklidir.
- İlk olarak Toroslar'da yaşayan Varsak köyünden aşanlar tarafından kullanılmıştır.
- Kendine özgü bir bestesi vardır.
- Hece ölçüsünün 8'li kalıbıyla söylenir.
- Varsağı diğer nazım şekillerinden farkı, bestesi ve "bre, be key, key" gibi ünlemlere yer verilmesidir.
- Kenu durak, hayattan ve talihten şikâyet işlenir.

Destan

- Her türlü konuyu içine alan, dörtlük esası üzerine düzenlenen, biçim bakımından koşma gibi, fakat ondan daha uzun bir nazım biçimidir. Hece ölçüsünün 11'li kalıbıyla söylenir. Toplumun etkilere-ye olayları anlatılır.

ÂŞIK EDEBİYATININ TEMSİLCİLERİ

Keroğlu

- Etiliye Çelebi'ye göre 16. yy'da yaşamış bir şairdir.
- Osman Paşa'nın İran Seferi'ne katılmıştır.
- Şiirleri arasında gigitçe ve koşkun bir seslenişle söylenmiş kovalakmalar yer tutar.
- Aşk, doğa ve ölüm konularını dile getirdiği şiirleri de vardır.

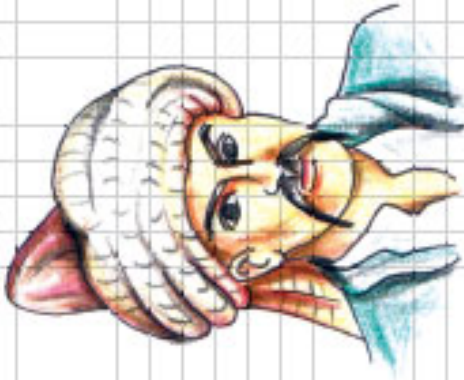
Haykai Hul Mustafa

- 16. yy.'ın son çeyreğinde yaşamış asker bir âşiktir.
- Yenice'ye kaçarak mensuptur.
- Bağdat kışatmasında yazdığı "Genc Osman Destanı" en ünlü eseridir.
- Dili iyi kullanan, bir çok şairi etkilemiştir.
- Sultan 2. Murat'ın Bağdat seferine katılmıştır.

Karacaoğlu

- 16. yy.'ın sonları ile 17. yy.'ın başlarında yaşadığı sanılmaktadır.
- Âşık edebiyatının en büyük şairidir.
- Dili sadedir.
- Şiirlerinde, tasavvuf ve dinî konulara yer vermemiştir.
- Güzeleleme denilince akla gelen isimdir.
- Divan şiirinden etkilenmemiştir.

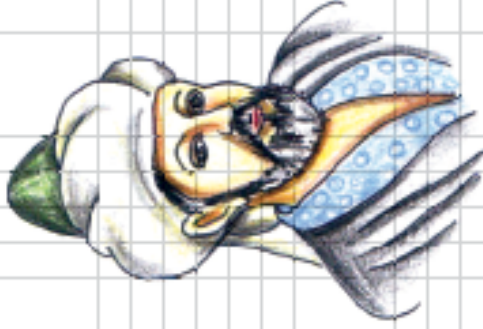
Aşık Ömer

- ⇒ Konya'nın Hadim ilçesindeki Göztepe köyünde doğmuştur.
- ⇒ Şiirlerinde kuvvetli bir dîvan nu bir paşanın dîvan kâtipliğini yaptığı öğreniyoruz.
- ⇒ Hecenin yanı sıra aruzla da yazmıştır. Asıl gücü hece ile yazdığı şiirlerindedir ve semâîler ile ünlüdür.
- ⇒ Hece ve aruzla yazılmış "Dîvan" yazılmış şiirleri de vardır.

Gevherî

- ⇒ Bir şiirinden Şam'a, Arabistan'a gittiğini ve Kumeli'de bulunduğu bir paşanın dîvan kâtipliğini yaptığını öğreniyoruz.
- ⇒ Toptuncular dağları ile ilgiliymiş, şiirlerinde aşk ve doğa güzelliklerini işlemiştir.
- ⇒ Halk dîk ve hece ölçüsü ile yazdığı şiirlerinin yanı sıra aruz ölçüsünde yazılmış şiirleri de vardır.

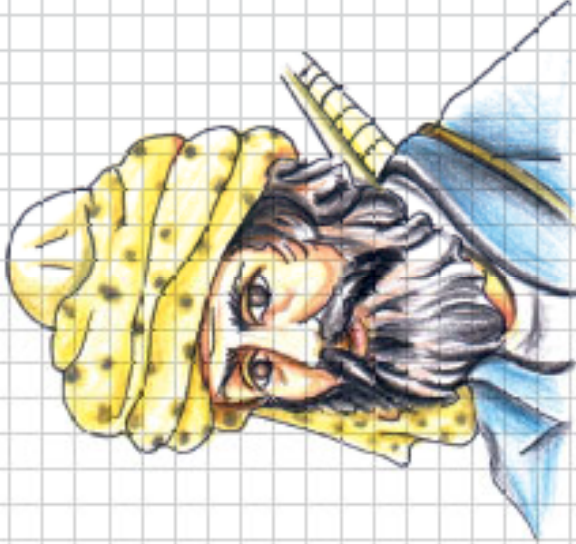
Ercişli Emrah

- ⇒ 17. yüzyılın ilk yarısından yaklaşık 17. yüzyılın sonlarına kadar yaşamış olan Türk halk şairidir.
- ⇒ İran ve Azerbaycan'ın batı kesimlerini gezerek gördüklerini arı bir Türkçe ile şiirlerine aktarmıştır.
- ⇒ Emrah ile Selvihan adlı hikayenin sahibidir.
- ⇒ Dîvan şiirlerinden etkilenmiştir.

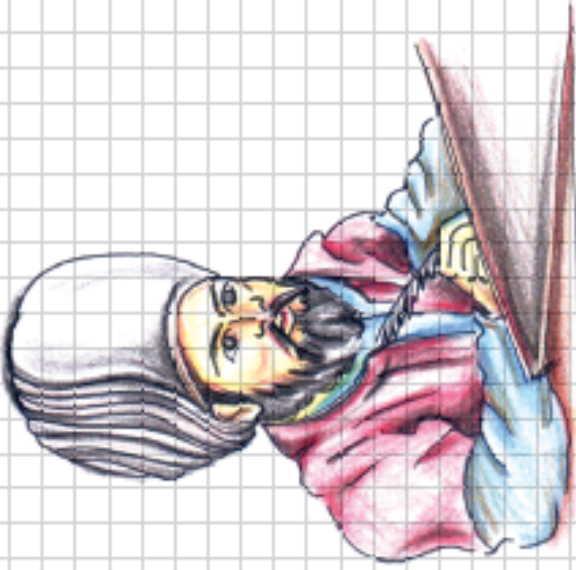
Bayburtlu Zihni

- ⇒ Hem Divan hem de Halk şiiri türündeki yapıtlarıyla tanınmıştır. Atıl adı, Mehmed Emin'dir.
- ⇒ Bayburt'ta doğduğu için Bayburtlu Zihni olarak anılmıştır.
- ⇒ Gördüğü haksızlıkları hicvleri ile ortaya koymuştur.
- ⇒ Divan şiirini çok iyi bilen şair, Arapça ve Farsça şiirler yazmıştır. Ününü hece ile yapmıştır. Yaradığı Serüştname'si ile tanınır.

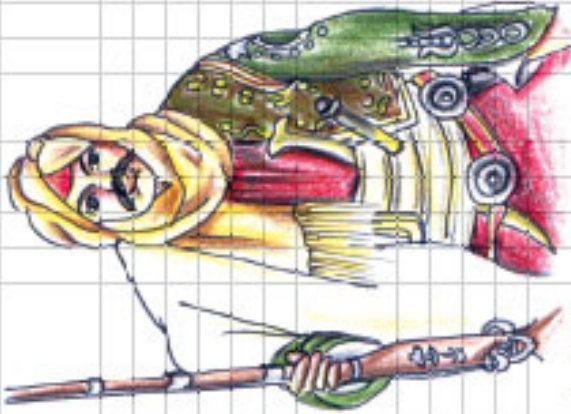
Seyranî

- ⇒ Kaşgeri'nin Deveti ilcesinde doğmuştur.
- ⇒ İstanbul'a gelmiş fakat devrin buğuklarına hınevettiği için, memleketine dönmek zorunda kalmıştır. Orada yoksulluk içinde ölmüştür.
- ⇒ Taslamaları ile ünlüdür.
- ⇒ Divan edebiyatından etkilennmiş hece ve aruza da şiirler yazmıştır.

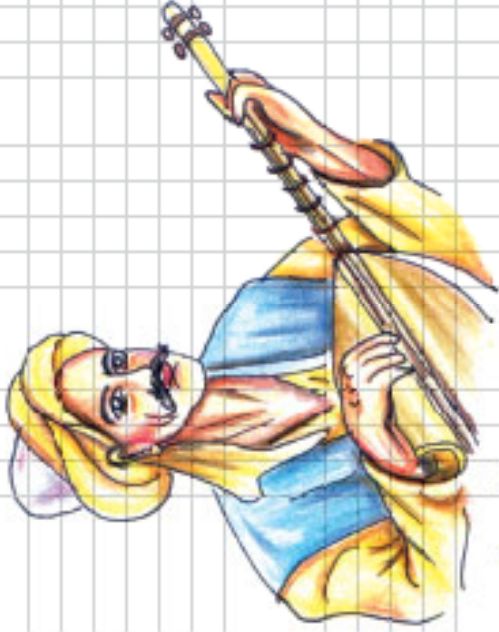
Levnî

- ⇒ Edirneli olan Levnî'nin asıl adı Abdülvekkil Şelebi'dir.
- ⇒ Levnî, aşıklığının yanı sıra ressamlığı, minyatür ustalığı ve hattatlığı ile de dikkati çekmektedir.
- ⇒ Atalarzâdesi Destanı ve Sebuk-ı İstanbul yolculuğunu konu alan Talakname'si türünde ilk örnekler olması bakımından önemlidir.
- ⇒ Hece ile aruz da kullanmıştır.

Dadaloğlu

- ⇒ Toroslar'daki göçebe Türkmenlerin Anısar boyundan olan Dadaloğlu'nun hayatı hakkında söylentilerden başka bir şey bilinmemektedir.
- ⇒ Çoğu şiirlerinde derebeyleri ve asiretler arasındaki savaşları dile getirmiştir.
- ⇒ Şiirlerinde yığınca bir söyleyiş olduğu gibi icalı bir söyleyiş de vardır.

Dertli

- ⇒ Bolu'nun Gerede ilçesinde bulunan Şahinler köyünde doğmuştur.
- ⇒ Asıl adı İbrahim'dir.
- ⇒ Dertli mabazalarını kullanmıştır.
- ⇒ "Fes" ve "Saz" üzerine söylediği şiirlerle ünlenmiştir.
- ⇒ Şiirlerinde hem arua hem hece ölçüsünü kullanmıştır.
- ⇒ Divanı vardır. Ancak, asıl ünü sevgi, tasavvuf ve nasihat konularını işlemiş olan şair, genç rinde göstermiştir.

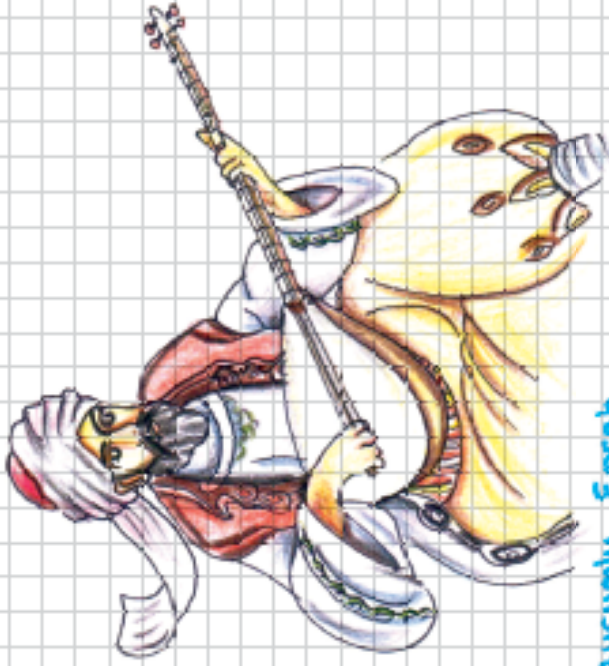
Sümneni

- ⇒ Erzurum'un Narmar ilçesinde doğmuştur.
- ⇒ Bade ismi bir aşiktir.
- ⇒ Gülperi ile hikâyeleri meşhurdur.
- ⇒ Divan şiirinden etkilenmiştir.
- ⇒ Şiirlerinde daha çok aşk, sevgi, tasavvuf ve nasihat konularını işlemiş olan şair, gençlikle şiirlerini hece ölçüsüyle yazmıştır.

Âşık Veyseî

- ⇒ Sivas'ın Sorkışla ilçesinin Siirtliler köyünde doğmuş; çocukluğunda geçirdiği sık sık hastalığı yüzünden gözetimini kaybetmiş, içli bir söz şairidir.
- ⇒ Şiirlerinde insan, yurt ve doğa sevgisi dile gelmiştir; unluğa karutluk dünyasından, kendine özge duygu ve düşüncüler serpiştirmiştir.
- ⇒ Ahmet Kutsî Tecer'in teyzisiyle kendi sözlerini yazıp söylemeye başlamıştır.
- ⇒ Şiirlerinde yalın bir dil kullanmıştır.
- ⇒ Destanlar Ben, Hatırlarım, Sazımdan Sesler, Değişikler yapmıştır.

Erzurumlu Emrah

- ⇒ Halk edebiyatının 19. yüzyıldaki önemli temsilcilerinden biridir. Erzurum'da medrese eğitimi almış, annesinin büyük bir bölümünü seyahatle geçirmişti.
- ⇒ İyi bir tahsil gördüğü, şiirlerinde kullandığı dil ve sanatlı konuşmalar anlatılmaktadır.
- ⇒ Başta Fuzulî olmak üzere Baki ve Nedim'den etkilenmiş, hem Divan hem de Halk şiiri tarzında eserler vermiştir.
- ⇒ Şiirleri "Divan-ı Emrah" adıyla yayımlanmıştır.
- ⇒ Nedim - dedi konusunda şiirleri ünlüdür.